

da naj poduk naslanjajo na materinski jezik. Tako je vsako uro, v kateri je slovensčino razkladal, tudi podučeval mlade duhovne, kako naj slovensko mladost učé brati in pisati. Opazke, ktere si je tukaj narejal, je pozneje v posebnih bukvah na svitlo dajal. Da se pa med koristno tudi prijetno vpleta, je priporočeval, da naj v šoli vmes tudi katero sapojejo. Navod za petje so mu bile bukve leta 1832. natisnjene, ktere se po navadi imenujejo „Ahacelnove pesmi“.

Radi so vbogali mladi duhovni svojega učenika, in so v 10. letih v nedeljski šoli, kakor izvedenci pripovedujejo, več opravili, kakor nemške šole v 50. letih. Posebno pa se je lepo petje med ljudstvom razširilo; lepe pesmi nekaj novih, nekaj popravljenih in zboljšanih pregnale so une umazane, med ljudstvom navadne. In kdor spozná, koliko moč ima petje do človeškega serca, bo lahko razvidil, koliko dobrega je Slomšek že v tem obziru storil.

Podučeval je pa te leta tudi vnanje, posebno pa pravda-znance v slovensčini; vlada je njegove spricála v slovensčini spoznala za veljavne.

Razun tega, da je v teh letih večkrat v mestu ali na deželi besedo božjo oznanoval, je spisal v tem času „Evangeljsko hrano“, bukve v treh zvezkih, ktere imajo pridige za vse nedelje in praznike celega leta.

Ko je Slomšek svoje prvo delo, molitevne bukvice hotel izdati, ni mogel najti založnika; sam jih je mogel založiti; čez 9 let so se pa založniki za njegove spise tergali; tako je on v kratkem povzdignil slovensko slovstvo. — (Dalje sledi.)

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XLI.

U. Anten je menda gerško ime; ali mi ga znaš razložiti?

T. Ne da se gotovo določiti, in ugibali so jezičniki že mnogo. Eni so celo mislili, de je ime Anten (*αἴντος, ἀντροί*) gerško, in pomeni ravno to, kar ime Slaveni, vendar brez razlogov; eni ga izpeljujejo iz vinda — venda (unda, voda) ter

primerjajo Ante pa Vende (Benečane in Lužičane); drugi terdijo s Šafaříkom, da se vjema „u An. Anzi — ent (mas — vir — gigas) s slov. ŭtin' ŭti = Utin. Jornandes veli: „Antes, qui sunt eorum (Vinidarum) fortissimi“. (cf. Rački Cyrill. Method. I., 3.)

U. Kako bi se dalo razjasniti ime Venden — Vinden?

T. I to je težko zadeti, in dosti je, da ti povem, da so strinjali in da še strinjajo povestnikarji in jezičnikarji imena Heneti — Eneti, Veneti — Venedi, Venden — Vinden — Inden i. t. d. Šafařík je mislil, da je ime to nemško; Terstenjak pravi, da je keltiško, in da pomeni bel ter se vjema s sansk. vinat bel, svetel. Slovane so utegnili Kelti imenovati Vinde — Belce, ali a) zavoljo bele telesne barve, ali b) zavoljo bele barve njihovih hramov, gradov, mest (pr. Beli grad, bela Ljubljana i. t. d.), ali c) zavoljo bele nošnje (Belohorvati, Belorusi, Beli Kranjci i. t. d. vid. Nov. 1858).

U. Nas Slovence zovejo Vinde sedaj le bližnji Nemci, in samo kterikrat, ker nam že skorej sploh pravijo „Slovenen“, in le v kaki „jezi ali nemškutarski serditosti“ zareži kdo: „Was wollen diese Sthlobenier oder diese Bindischen, i koa nix bindisch!“ —

T. Zahodaje Slované imenujejo Nemci tako, in sicer „Winden“ na jugu, „Wenden“ pa na severju. Slovenci sami tega imena ne poznajo, kakor tudi Nemci ne vedó, kako jim pravimo mi. — Ker je znano uno imenovanje posebno za nas, beri, kar piše Kopitar o njem v slovnici svoji l. 1808 str. VI.

U. Winden: »Diese zum Citiren so bequeme Benennung ist nicht ganz richtig. Nur die Steyrischen und die Kärntnischen Slaven werden zum Unterschiede von ihren deutschen Mitbürgern Winden, d. i. Slaven genannt (denn Wende, Winde ist das deutsche Synonymon für Slave, so wie Unger für Madjar, u. m. a.); eben desswegen nennen sie sich auch selbst Slovenci, d. i. Leute vom Slavischen Volksstamme, nicht vom Deutschen: der Gesamtnahme der Nation ward ein Species-Nahme. — In Krain hingegen, wo das ganze Land von Slaven bebaut wird, fiel dieser Anlass weg, und der Special-Nahme Krainer (Krajneci) gilt ausschliessend seit Mannsgedenken. — Sprache, Kleidung, Lebensart ist die nähnliche bey den Winden, wie bey den Krainern, aber nie wird der Krainer Slovenc im specialen Sinne, und umgekehrt der Slovenc nie Krajnc genannt«.

T. Da je to bilo med ljudstvom in da veljá sim ter tje v navadni govorici še, in da so Kranjci Slovenci, kakor so Korošci in Štajarci, to je jasno kot beli dan!

XLII.

U. Djal si, da Nemci ne vedó, kako jim pravimo mi Slovenci — kako je to? Kako se imenujejo sami, in kako so jim djali nekdam?

T. Latinci so jim djali „Germani“, nekteri zlasti pesniki so jih popévali „Tevtone“, sami pa se kličejo „Deutsche“.

U. Kaj je to „Germani“? Zakaj praviš, da le nekteri jim pravijo „Tevtoni“? in ali sedanje ime ni ravno iz tega starega in slovečega naslova?

T. Ime Germani razložiti in določiti, tega nočem in ne morem, ker nemški in drugi učenostniki imajo učenih razlag o tem naslovu nar manj toliko, kolikor jih imajo o našem imenovanji (Slovani — Slaveni). Nekatere so še bolj smešne od naših. Tevtone so nazivali le poseben rod, in zlasti pesniki. Sedanjega primka pa ne izpeljujejo nič več od Tevta ali Tuiska!

U. Kako pa?

T. Ime „Deutsche“ je brez dvombe — tako velijo — iz gotovskega thiuda, stn. thiota t. j. Volk (polk, ljud, ljudstvo, narod), in thindisks, diutisks, sedaj deutsch t. j. narodno (volksmässig, national, populär, dem ganzen Volke gehörig; cf. Grimm, Gesch. d. dtsch. Spr. I., 790.)

U. Če pa niso Nemci jeli se imenovati — „Deutsche“ t. j. deutlich oder verständlich — po nas, ki se imenujemo po slovu t. j. po besedi ali govoru, po katerem se razumemo med seboj! — Zakaj jim pravimo mi Nemci?

T. Razu nas Slovencev jim pravijo tako tudi sedanji ali novi Gerki, Turki, Vlahi, Madjari, in morebiti še drugi. Zakaj jih kličemo Nemce, menda že veš iz poprejšnjih pomenkov.

U. Pa vendar ne, da bi jim rekali Neumci t. j. Nemci?

T. Miklosiç piše: „germanos plane ném'cę (mutos)“, ker ném je stsl. mutus, pa tudi alius linguae, némovati mutum esse, balbutire i. t. d.

U. Se ve, da Nemci s to razlago niso kej zadovoljni, kakor si prej omenil.

T. »Wenn aber der Slawe den Deutschen njemetz nennt, so bezeichnet er ihn wol als stummen, verstummenden, seiner slawischen sprache nicht kundigen, — piše po H. Müllerji učeni Pott (Z. f. vergl. Sprf. 1853), — und ich möchte glauben, dass wir den Slawen

nicht anders behandeln, da slavan gothisch schweigen heisst; die Slawen selbst ziehen aber eine andere erklärang vor; in drug nemški učenjāk H. Leo v istem časniku kaže: »der name Nemec würde dieselbe tiefere bedeutung haben wie mlēcha (mlech, walch, wälsch, vlah — barbar in balbus), wenn er wirklich mit einem worte, welches undeutlich redend oder stumm bezeichnet, zusammenhinge. Möglich aber ist es wol auch, da jahrhunderte lang die Slawen im Gothenreiche und wol noch früher von deutschen herren regiert wurden, da der slawische name für fürst, herr (kniās) eine umbildung unseres deutschen wortes kuning ist; da der slawische name für adel (slachta) ebenfalls unser deutsches wort slachta ist — dass jenes wort niemec aus sanskritischem namata, a lord, a master; namita, revered, worshipped, bowed to, entstanden und nur zufällig dem worte, welches stumm bezeichnet, so ähnlich ist.« — Pomenljivo je tudi, kar veli o tej izpeljavi naš učeni jezikoslov Kopitar v glag. cloz. str. 77.

U. „Ném' mutus. Ném'c' m. homo mutus. Non probamus Germanorum apud Slavos appellationem, ném'c', huic etymo. tribui. Si enim Hungarorum Ném'et compares, potius tibi Nemetes venient in mentem, populus germanicus, Julii adhuc Caesaris tempore superstes; eo fortasse tempore (ζῳόρος ἀδελῶ), quo Slavi vlah' appellavere Italum, et Germanum ném'c', longe potentior, certe Slavis vicinior“.

Popravki: V 19. listu v „Pomenkih“ str. 293 beri v 31. verstí ni bolje nam. in bolje; v 34. brez pike — in v 37 *o* nam. *o*; str. 294 v 2. v. ine nam. ime, v 12. psovanu nam. — avon; v 3. od spodej ni nam. je, in str. 295 v 20. v. si nam. za opravití.

P a š n i k.

Slomšekove vodila za katehete in učitelje.

Za cerkvijo je šola, njena hči, človeškemu rodu prva in naj imentnejša odgojilnica in učilnica; z vso močjo in skerbjo delajmo za njo, da se razvija in da more dobrote poverniti cerkvi in državi, ker obema odgojuje pridne in zveste delavce. Cerkev naj ji dá versko veljavo, država naj jo v vnanjih rečeh varuje; duhovni naj jo nikar v nemar ne pusčajo; in naj jo skerbno varujejo. Dušnemu pastirju naj bo šola tako draga, kakor punčica v očesu; on naj bo duša v šoli, da postane blagronosna.

Pred vsemi naj imajo dušni pastirji in učitelji pred očmi dvojni namen šole, da odgojujejo in podučujejo mladost najprej za nebesa; mladost naj izraste v pobožne kristijane, terdne v